

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Sammanfattning

Finansutskottet behandlar i detta betänkande förslagen i budgetpropositionen till anslag för budgetåret 2004 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Utskottet behandlar också de motioner som väckts med anledning av propositionens förslag.

Anslagen under utgiftsområde 25 uppgår till sammanlagt 73 706 miljoner kronor. I anslaget ingår 26 293 miljoner kronor som avser det kommunala utjämningsystemet. Utjämnningen syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan kommuner respektive landsting. Förutom generella bidrag lämnas även bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Från 2004 inrättas ett nytt anslag för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner. Utskottet tillstyrker budgetpropositionens förslag till anslag inom utgiftsområdet. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag till förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting med 400 miljoner kronor 2004.

Utskottet behandlar i betänkandet också ett antal andra kommunalekonomiska frågor som förts fram i motioner under den allmänna motionstiden. Yrkandena rör bl.a. utjämningsystemet, balanskravet för kommuner och landsting, konkurrensneutralitet och hivpreventiv verksamhet i storstadsregionerna.

Samtliga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet avstyrks.

I betänkandet finns 11 reservationer och 4 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Politikens allmänna inriktning.....	6
Anslagen för 2004.....	8
Förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet.....	15
Utjämningsystemet.....	16
Balanskravet.....	20
Konkurrensneutralitet.....	21
Finansieringsprincipen.....	22
Kommunal näringsverksamhet.....	24
Hivpreventivt arbete i storstadsregionerna.....	25
Eget val.....	26
Mål för utgiftsområde 25.....	27
Reservationer.....	29
1. Utjämningsystemet, punkt 3 (m).....	29
2. Utjämningsystemet, punkt 3 (fp).....	30
3. Utjämningsystemet, punkt 3 (kd).....	31
4. Utjämningsystemet, punkt 3 (c).....	31
5. Balanskravet, punkt 4 (fp).....	32
6. Konkurrensneutralitet, punkt 5 (m, fp, kd, c).....	33
7. Finansieringsprincipen, punkt 6 (m, fp, kd, c).....	34
8. Kommunal näringsverksamhet, punkt 7 (m, fp, kd).....	35
9. Hivpreventivt arbete i storstadsregionerna, punkt 8 (fp, kd, c).....	35
10. Eget val, punkt 9 (m, fp, kd, c).....	36
11. Mål för utgiftsområde 25, punkt 10 (m, fp, kd, c).....	37
Särskilda yttranden.....	38
1. Anslagen för 2004, punkt 1 (m).....	38
2. Anslagen för 2004, punkt 1 (fp).....	39
3. Anslagen för 2004, punkt 1 (kd).....	39
4. Anslagen för 2004, punkt 1 (c).....	40
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	42
Propositionen.....	42
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	42
<i>Bilaga 2</i>	
Förslag till beslut om anslag för 2004 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	48

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Anslagen för 2004

Riksdagen anvisar anslagen för 2004 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt specifikation i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 Utgiftsområde 25 punkt 2 och avslår motionerna 2003/04:Fi240 yrkande 14 i denna del, 2003/04:Fi267, 2003/04:Fi274, 2003/04:Fi278 yrkande 7 och 2003/04:Fi286 yrkandena 5 och 9.

2. Förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet

Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 Utgiftsområde 25 punkt 1.

3. Utjämningsystemet

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi209 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Fi239 yrkandena 15 och 16, 2003/04:Fi249, 2003/04:Fi272, 2003/04:Fi278 yrkande 6, 2003/04:Fi286 yrkande 3, 2003/04:Fi289, 2003/04:Fi290, 2003/04:N328 yrkande 8, 2003/04:N341 yrkande 2, 2003/04:N345 yrkande 4, 2003/04:Bo253 yrkande 13 och 2003/04:Bo257 yrkande 10.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (c)

4. Balanskravet

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi276, 2003/04:Fi278 yrkandena 4 och 5 och 2003/04:Fi280.

Reservation 5 (fp)

5. Konkurrensneutralitet

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi278 yrkande 3, 2003/04:Fi283 yrkande 5, 2003/04:So343 yrkande 48, 2003/04:So408 yrkande 3, 2003/04:N329 yrkande 5 och 2003/04:N414 yrkande 6.

Reservation 6 (m, fp, kd, c)

6. Finansieringsprincipen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi216 yrkande 2, 2003/04:Fi238, 2003/04:Fi261 och 2003/04:Fi286 yrkande 2.

Reservation 7 (m, fp, kd, c)

7. Kommunal näringsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi283 yrkandena 3 och 4 och 2003/04:Fi286 yrkande 1.

Reservation 8 (m, fp, kd)

8. Hivpreventivt arbete i storstadsregionerna

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi208 yrkande 2, 2003/04:Fi233 yrkandena 4 och 5 och 2003/04:Fi278 yrkande 8.

Reservation 9 (fp, kd, c)

9. Eget val

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi283 yrkande 1 och 2003/04:Fi286 yrkande 4.

Reservation 10 (m, fp, kd, c)

10. Mål för utgiftsområde 25

Riksdagen avslår motion 2003/04:Fi286 yrkande 8.

Reservation 11 (m, fp, kd, c)

Stockholm den 2 december 2003

På finansutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Mikael Odenberg (m), Carin Lundberg (s), Sonia Karlsson (s), Agneta Ringman (s), Gunnar Axén (m), Tommy Waidelich (s), Christer Nylander (fp), Lena Ek (c), Hans Hoff (s), Tomas Högström (m), Agneta Gille (s), Yvonne Ruwaida (mp), Bo Bernhardsson (s), Gunnar Nordmark (fp), Olle Sandahl (kd) och Siv Holma (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2004 lämnar regeringen två förslag för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna för en förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting. Förslaget innebär att stödet förstärks med 400 miljoner kronor år 2004. Regeringen föreslår också att riksdagen anvisar de sex anslag som finns uppförda på utgiftsområdet. Ett av anslagen är nytt och avser ett utjämningsbidrag för LSS-kostnader. Anslaget är en del av det utjämningsystem för LSS-kostnader som riksdagen nyligen fattade beslut om (bet. 2003/04:FiU9). Regeringens förslag och samtliga motionsyrkanden återges i *bilaga 1* till betänkandet.

Utskottets förslag till anslagsfördelning, som överensstämmer med regeringens, återges i *bilaga 2*.

Bakgrund

Riksdagen beslutade den 19 november 2003 om utgiftsramar för statsbudgetens 27 utgiftsområden för budgetåret 2004 (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:FiU1, rskr. 2003/04:42). Vid riksdagens fortsatta beredning av anslagen inom respektive utgiftsområde får dessa ramar inte överskridas. För utgiftsområde 25 fastställde riksdagen ramen till 73 706 miljoner kronor.

I enlighet med 5 kap. 12 § riksdagsordningen fastställs samtliga anslag inom ett utgiftsområde genom *ett* beslut. Frågor som inte påverkar anslagsbelopp, anslagstyp eller anslagsvillkor för 2004 behandlas emellertid separat.

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med en genomgång av politikens allmänna inriktning så som den framställs i propositionen och i parti- och kommittémotionerna. Därefter behandlas anslagsfrågor, regeringens förslag om förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet, utjämningsystemet, balanskravet, konkurrensneutraliteten m.m.

Utskottets överväganden

Politikens allmänna inriktning

Budgetpropositionen

Målet för politikområdet är att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter. Verktygen för att nå målet är framför allt det generella statsbidraget och utjämningsystemet. Den grundläggande principen är att statsbidrag ska ges i form av generella bidrag.

Den starka sysselsättningsutveckling som var 1998–2000 kan inte förväntas fortsätta på längre sikt, utan det krävs en anpassning till de långsiktiga förutsättningarna. Den ekonomiska situationen varierar emellertid mellan olika kommuner och landsting. För vissa, med stora underskott, är generella tillskott inte tillräckligt för att vända utvecklingen. Det yttersta ansvaret för att bryta en negativ utveckling vilar på den enskilda kommunen eller det enskilda landstinget, även om regeringen kan medverka till att stödja enskilda kommuner och landsting.

För att förbättra välfärdens centrala delar vård, skola och omsorg föreslås att det tillfälliga sysselsättningsstödet förstärks med 400 miljoner kronor 2004. Från och med 2005 höjs det generella statsbidraget med 4,7 miljarder kronor, vilket motsvarar dels sysselsättningsstödet, dels den s.k. 200-kronan. Statsbidraget höjs 2004 med 1 miljard kronor genom den särskilda satsning som gjorts i den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvården. Därutöver kommer den särskilda satsningen på ökad tillgänglighet i sjukvården med 1 250 miljoner kronor per år 2002–2004. Av statsfinansiella skäl minskas dock beloppet 2004 med 150 miljoner kronor. Bidragen till kommuner med höga LSS-kostnader kommer inte att behövas fr.o.m. 2004 då ett nytt utjämningsystem för LSS-kostnader träder i kraft (prop. 2002/03:151, bet. 2003/04:FiU9).

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser att kommunernas verksamhet bör koncentreras till de viktigaste uppgifterna. Avregleringar och förändrade ansvarsförhållanden mellan stat och kommun skapar förutsättningar för kommunerna att effektivisera sin verksamhet, anser motionärerna. Motionärerna värnar både om individens möjlighet att ta större eget ansvar och den kommunala självstyrelsen. Kommunmedborgarna bör få ökade möjligheter att själva välja sin kommunala service, och inom de områden där kommunerna har ansvaret bör statens detaljreglering vara så liten som möjligt. Motionärerna förespråkar ett system där medborgarna själva förfogar över en ”peng” som kan användas för att köpa välfärdstjänster av en offentlig eller privat producent.

Kommunerna finansieras till ca 80 % av skatteinkomster och egna intäkter, och det är dessa som skapar trygghet åt den långsiktiga verksamheten. Kommunernas ekonomiska utrymme bestäms därför på lång sikt av sysselsättningsutvecklingen. Motionärerna framhåller att deras politik leder till lägre kostnadsnivå och högre effektivitet i kommunerna, vilket på lång sikt skapar utrymme för en sund ekonomisk utveckling, bättre verksamhet och lägre skatter.

Folkpartiet liberalerna anser att de kommunala kärnverksamheterna, i ett genomsnittligt perspektiv, inte uppfyller de krav på kvalitet som borde ställas. Kommuner och landsting måste få förutsättningar att fullfölja sina uppdrag. På kort sikt är statliga stöd nödvändiga men på lång sikt bör kommunernas beroende av statsbidrag minska. Kommunernas åtaganden måste vara fullt finansierade, och kommunerna måste i sin tur ta ansvar för sina åtaganden. För att kvaliteten inom den kommunala verksamheten ska förbättras måste konkurrensen öka. Mångfald ska stimuleras, och statliga och kommunala hinder för privata alternativ ska undanröjas. All verksamhet som inte är myndighetsutövning bör enligt motionärernas mening konkurrensutsättas.

Konkurrensen ska ske på lika villkor, vilket dels kräver att kommunkontosystemet fortsätter att reformeras så att verklig konkurrensneutralitet uppnås, dels att kommunal bolagsverksamhet avvecklas.

Motionärerna är kritiska till användningen av specialdestinerade statsbidrag och ifrågasätter om de verkligen uppfyller de mål som de är ämnade för. Det finns mycket som talar för att bidragen styr kommunernas verksamhet på ett olyckligt sätt och ger oönskade bieffekter.

Kristdemokraterna påpekar att kommunsektorn fått bära en tung börda i den saneringspolitik som bedrevs under 1990-talet. Statsbidragen har urholkats och skatteintäkterna försvagats samtidigt som staten lagt ett ökat ansvar på kommunerna. Motionärerna föreslår en ökning av det generella statsbidraget för att möta de växande behoven av vård och omsorg. På lång sikt behövs en större skattebas, grundad på en högre privat sysselsättning, som ger kommunerna ökade skatteintäkter.

Motionärerna anser att det kommunala självstyret urholkats i takt med att fler bidrag specialdestineras. Den kommunala självstyrelsen behöver stärkas och regeringsformen behöver därför tydliga och avgränsade bestämmelser om den kommunala beslutskompetensen.

Stödet till kommunerna ska lämnas i form av generella bidrag. Det gäller bl.a. regeringens särskilda skolsatsning som *Kristdemokraterna* anser bör utformas som en höjning av det generella statsbidraget.

Motionärerna framhåller vikten av att medborgaren i så hög grad som möjligt ska kunna påverka sin situation och sin kommunala service. Detta förverkligas genom användning av modeller för fritt val, där individen får välja mellan olika utförare av gemensamt finansierade välfärdstjänster. Konkurrens och mångfald inom de kommunala verksamheterna måste stimuleras och utvecklas.

Centerpartiet vill värna det kommunala självstyret. Olika statliga pekpin-
nar i form av specialdestinerade statsbidrag har ökat markant de senaste åren.
Motionärerna anser att detta strider mot den kommunala självstyrelsen. Ett
antal anslag föreslås föras över till det generella statsbidraget för att öka det
lokala inflytandet över hur medel disponeras. Centerpartiet föreslår en in-
komstskattereform som medför en kraftig förstärkning av den kommunala
skattebasen. Statsbidragen sänks därför i motsvarande omfattning. På det
sättet, anser motionärerna, ges kommunernas ekonomi en stabilare grund, och
det kommunala självstyret förstärks. Privata alternativ inom den kommunala
verksamheten bör uppmuntras. Vårdsentreprenörer ska skattemässigt be-
handlas likadant som offentliga aktörer.

Anslagen för 2004

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen för 2004 anvisar anslagen under
utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i enlighet med
regeringens förslag. Motionsförslagen avstyrks.

Jämför särskilda yttrandena 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Riksdagen har efter förslag av utskottet i betänkande 2003/04:FiU1 den 19
november 2003 beslutat om ramar för utgiftsområden och om beräkningen av
statens inkomster för 2004. Ramen för utgiftsområde 25 har därvid lagts fast
till 73 706 miljoner kronor. Utskottet har i det sammanhanget ställt sig bakom
den samhällsekonomiska bedömning av det finansiella utrymmet för kom-
munsektorn som regeringen gjort i budgetpropositionen (prop. 2003/04:1).

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa anslag för
2004 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Från och med 2002 är utgiftsområdet identiskt med politikområde 48 All-
männa bidrag till kommuner.

Regeringens förslag för utgiftsområdet omfattar sex anslag. Bidragen till
kommuner och landsting lämnas i huvudsak i form av ett allmänt finansiellt
stöd, anslag 48:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting*. Utgifts-
området omfattar också ett bidrag för särskilda insatser, anslag 48:2 *Bidrag
till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*. Syftet med detta anslag
är att skapa möjligheter att tillfälligt bistå kommuner som på grund av sär-
skilda omständigheter hamnat i en särskilt svår ekonomisk situation. Medel
från anslaget används även till vissa andra ändamål. Från utgiftsområdet utgår
även ett utjämningsbidrag för att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förut-
sättningar mellan kommuner och landsting, anslag 48:3 *Statligt utjämnings-*

bidrag till kommuner och landsting. Till detta kommer ett mindre bidrag till Rådet för kommunal redovisning, anslag 48:4 *Bidrag till Rådet för kommunal redovisning.* Utgiftsområdet innehåller även sedan 2002 ett anslag för att öka tillgängligheten i hälso- och sjukvården, anslag 48:5 *Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården.* För 2004 föreslås ett nytt anslag, 48:6 *Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader.* Riksdagen beslutade i november 2003 att fr.o.m. 2004 införa ett utjämningsystem för kommunernas kostnader för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Utjämningsssystemet är statsfinansiellt neutralt. Det utjämningsbidrag som införs balanseras av en lika stor utjämningsavgift som redovisas på statsbudgetens inkomstsida.

Till anslag 48:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* föreslås riksdagen anvisa ett ramanslag på 44 142 miljoner kronor. Syftet med bidraget är att utgöra ett allmänt finansiellt stöd till kommuner och landsting. Bidraget ska dessutom vara ett instrument för att genomföra ekonomiska regleringar mellan staten och kommuner respektive landsting. Anslaget fördelas i relation till kommunens eller landstingets invånarantal. En del av bidraget till kommunerna fördelas dessutom t.o.m. 2004 utifrån åldersbaserade kriterier. År 2003 uppgår denna del till 6 740 miljoner kronor.

Med anledning av den nationella handlingsplanen för vården höjs det generella statsbidraget med 1 miljard kronor 2004. Handlingsplanen har därmed sammantaget inneburit att nivån på det generella statsbidraget höjts med 3 943 miljoner kronor.

Från och med 2005 höjs det generella statsbidraget med 4,7 miljarder kronor. Detta motsvarar den generella delen av det tillfälliga sysselsättningsstödet, inklusive förstärkningen som behandlas i detta betänkande, samt kommunernas inkomster från den s.k. 200-kronan. Förändringen innebär att dessa båda stöd permanentas och ges i form av generellt statsbidrag.

Finansieringen av kommunkontosystemet förändrades 2003 så att uttagen sker från statsbudgetens inkomstsida. Till följd av denna omläggning minskades det generella statsbidraget 2003 preliminärt med sammanlagt 31 357 miljoner kronor. År 2004 genomförs en slutreglering av nivån, vilket innebär att statsbidraget minskar med 1 367 miljoner kronor, varav 1 147 är en engångsvis minskning och återstående 220 miljoner kronor är permanent.

Den slutliga reglering av effekterna av pensionsreformen m.m. som aviserats tidigare genomförs inte nu utan regeringen avser att återkomma i denna fråga under 2004.

Utöver nämnda regleringar och tillskott görs ett antal andra regleringar, bl.a. till följd av en tidigare överenskommelse rörande lärarpensioner och ändrade avgiftsinkomster till följd av maxtaxan inom äldreomsorgen. Dessutom görs vissa överföringar från andra anslag. Sammanlagt innebär dessa regleringar och överföringar att det generella statsbidraget 2004 höjs med 1 480 miljoner kronor.

En besparing på 100 miljoner kronor görs också på det generella statsbidraget från 2004.

Till anslag 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa ett ramanslag på 570 miljoner kronor.

Syftet med anslaget är bl.a. att tillfälligt bistå kommuner och landsting som på grund av speciella omständigheter hamnat i en särskilt svår situation. Delar av anslaget används emellertid även för andra ändamål.

Regeringen räknar med att 2004 använda 100 miljoner kronor för omställningsbidrag till landsting med befolkningsminskning. Riksdagen har godkänt ett särskilt statsbidrag för kommuner och landsting med befolkningsminskning åren 2003 och 2004. Anslaget 48:2 har därför tillförts 200 miljoner kronor vartdera året. 150 miljoner kronor av dessa beräknas användas för att stödja kommuner med kraftigt befolkningsminskning. För samverkan mellan kommuner och landsting beräknas 125 miljoner kronor fördelas perioden 2002–2004. För att förebygga hiv/aids i storstadsregionerna avsätter regeringen högst 90 miljoner kronor 2004.

Regeringen bedömer att 10 miljoner kronor av anslaget kan komma att behöva användas för kostnader för översvämningarna sommaren 2001. Denna form av stöd är dock ingen långsiktig lösning på ekonomiska problem som kan uppkomma till följd av översvämningar. Regeringen överväger att utreda dessa frågor.

Anslaget tillfördes tillfälligt 300 miljoner kronor 2003 för att säkerställa att redan beviljade bidrag kan betalas ut till de kommuner och landsting som slutit avtal med staten efter beredning med kommundelegationen. Dessa medel återförs till det generella statsbidraget 2004.

Till anslag 48:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa ett obetecknat anslag på 26 293 miljoner kronor. Syftet med det statliga utjämningsystemet för kommuner och landsting är att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting att bedriva sin verksamhet oavsett strukturella förhållanden.

Anslaget för utjämningsbidrag motsvarar summan av samtliga bidrag som kommuner och landsting får i både inkomst- och kostnadsutjämnningen. Bidraget motsvaras av avgifter på statsbudgetens inkomstsida. Inkomst- och kostnadsutjämnningen är statsfinansiellt neutral eftersom summan av bidrag och avgifter är lika stora.

Till anslag 48:4 *Bidrag till Rådet för kommunal redovisning* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa ett obetecknat anslag på 0,7 miljoner kronor. Syftet med anslaget är att bidra med ekonomiskt stöd till Rådet för kommunal redovisning, som är en ideell förening för normbildning i redovisningsfrågor för kommuner och landsting.

Till anslag 48:5 *Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa ett ramanslag på 1 100 miljoner kronor. Regeringen har tidigare aviserat att satsningen ska omfatta 1 250 miljoner kronor per år 2002–2004, men av statsfinansiella skäl minskas anslaget engångsvis 2004 med 150 miljoner kronor.

Den närmare inriktningen på satsningen regleras i en överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet. I enlighet med överenskommelsen ska varje landsting senast den 1 november under 2002–2004 lämna en redovisning till regeringen av hur åtgärdsplanen genomförs.

Till anslag 48:6 *Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa ett obetecknat anslag på 1 600 miljoner kronor. Riksdagen har nyligen beslutat att ett utjämningsssystem för LSS-kostnader mellan kommunerna ska införas fr.o.m. 2004 (prop. 2002/03:151, bet. 2003/04:FiU9). Systemet innebär att vissa kommuner kommer att få betala en avgift, som redovisas på statsbudgetens inkomstsida, och andra kommer att få ett bidrag. Bidragen och avgifterna kommer att vara lika stora, varför systemet inte påverkar statsbudgetens saldo. Omslutningen i systemet beräknas till 1,6 miljarder kronor.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i *motion Fi274* av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) att riksdagen anvisar 69,2 miljarder kronor mer än regeringen under anslag 48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting. Denna stora ökning beror i huvudsak på att motionärernas skatteförslag leder till ett inkomstbortfall för kommunerna, och detta kompenseras genom en höjning av det generella statsbidraget. En del regler som motionärerna föreslår innebär enligt motionärerna även sänkta kostnader för kommunerna. I enlighet med finansieringsprincipen justerar motionärerna bidragen för att neutralisera dessa effekter. Nettoresultatet blir oförändrat för kommunerna.

Anslaget 48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting föreslås reduceras med 370 miljoner kronor eftersom motionärerna avvisar de särskilda bidragen för kommuner med vikande befolkning.

Bidraget för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården, anslag 48:5, avvisas av motionärerna. I stället föreslår motionärerna bl.a. en nationell vårdgaranti och anvisar medel för detta under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Motionärerna avvisar förslaget till utjämningsystem för kommunernas LSS-kostnader. Därför avvisas anslaget 48:6 Statligt utjämningsbidrag till LSS-kostnader. Motionärerna anvisar medel för ett ökat statligt ansvar för assistansersättningen under utgiftsområde 9.

Folkpartiet liberalerna föreslår i *motion Fi240* (fp) i denna del att det generella statsbidraget höjs med 9 680 miljoner kronor och att anslaget Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting dras in, med undantag för de medel som avser hivpreventiv verksamhet i storstadsregionerna och insatser för oförutsedda händelser som t.ex. översvämningar. Folkpartiet föreslår ett antal skatteförändringar som övervägande sänker kommunernas skatteinkomster, t.ex. ett förvärvsavgift och ökad självfinansiering i a-kassan. Kommunerna kompenseras fullt ut för detta genom höjt statsbidrag. Motionärerna föreslår också att statsbidraget minskas med ett belopp som

kompenserar staten för det skatteundandragande som kommunala koncernbildningar ger upphov till. Sammantaget föreslår motionärerna att ramen för utgiftsområdet höjs med 9 210 miljoner kronor.

I *motion Fi278* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) framhålls att det är viktigt med en god ekonomisk beredskap för oförutsedda händelser som t.ex. översvämningar och elavbrott. Det finns en buffert inom anslag 48:2 för att bistå kommunerna vid denna typ av utgifter. Motionärerna anser inte att det finns anledning att, som regeringen föreslår, utreda ett sådant stöd. Riksdagen bör besluta att en sådan ekonomisk beredskap är nödvändig även framöver och att frågan inte behöver utredas (yrkande 7).

Kristdemokraterna föreslår i *motion Fi286* (kd) att kommunerna ska få en nettohöjning av det generella statsbidraget med sammanlagt 3,8 miljarder kronor åren 2004–2006. Motionärerna föreslår också att anslaget Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården på sammanlagt 3,6 miljarder kronor åren 2004–2006 överförs till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Medlen ska i stället användas till motionärernas förslag till vårdgaranti samt utökas med sammanlagt ytterligare 1 miljard kronor åren 2004–2005. Effekterna på kommunerna av motionärernas skatteförslag regleras i enlighet med finansieringsprincipen genom justering av det generella statsbidraget. Två skatteförslag, höjt grundavdrag och ett förvärvsavdrag redovisas dock på inkomstitel så att kommunerna inte påverkas. Sammantaget föreslår motionärerna att ramen för utgiftsområdet år 2004 höjs med 4 935 miljoner kronor (yrkande 9).

Motionärerna föreslår också att medlen för personalförstärkningar i skolan som redovisas under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning överförs till det generella statsbidraget. Statlig detaljstyrning tar inte hänsyn till lokala behov och riskerar att leda till misshushållning med gemensamma resurser, anser motionärerna (yrkande 5).

Centerpartiet föreslår i *motion Fi267* av Lena Ek m.fl. (c) att det generella statsbidraget minskas med 41,1 miljarder kronor. Partiets skatteförslag innebär en mycket kraftig förstärkning av den kommunala skattebasen, varför det generella statsbidraget minskas i motsvarande grad. Motionärerna föreslår också att medel under anslaget 48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting används för att förstärka den allmänna regionalpolitiken och föreslår att 450 miljoner kronor från anslaget överförs till utgiftsområde 19 Regional utveckling. Motionärerna föreslår också att ett antal riktade statsbidrag överförs till det generella statsbidraget. Till detta anslag förs 1 786 miljoner kronor från anslag 25:16 Statligt stöd för utbildning av vuxna, 1 100 miljoner kronor från anslag 48:5 Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården och 3 660 miljoner kronor från anslag 25:9 Maxtaxa i barnomsorgen. Dessutom anslås 3 miljarder kronor för en skolsatsning.

Regeringens och motionärernas förslag till anslag inom utgiftsområde 25 sammanfattas i nedanstående tabell:

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner*Regeringens förslag i tusental kronor, oppositionspartiernas förslag i miljoner kronor*

Anslag	Regeringens förslag	(m)	(fp)	(kd)	(c)
48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting (ram)	44 142 000	69 240	9 680	6 035	-41 134
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (ram)	570 050	-370	-470		-450
48:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting (obet.)	26 293 040				
48:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning (obet.)	700				
48:5 Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården (ram)	1 100 000	-1 100		-1 100	-1 100
48:6 Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader (obet.)	1 600 000	-1 600			
Summa	73 705 790	66 170	9 210	4 935	-42 684

Finansutskottets ställningstagande

Under slutet av 90-talet och början av 00-talet ökade inkomsterna för kommunsektorn både genom ökade skatteintäkter och höjda statsbidrag, och de kommunala verksamheterna växte relativt kraftigt. Trots de stora inkomstökningarna uppvisade kommunsektorn ett negativt finansiellt sparande på 8 miljarder kronor 2002 och ett underskott före extraordinära poster på 7 miljarder kronor. Skatterna i kommunsektorn höjdes 2003 med i genomsnitt 65 öre, vilket motsvarar ca 8,4 miljarder kronor. Prognosen för ökningen av den kommunala konsumtionen 2003 har reviderats ned sedan i våras och beräknas nu till 0,6 %, och även 2004 beräknas konsumtionsvolymen öka med 0,6 %. Åren 2005 och 2006 beräknas konsumtionen öka med knappt 1 % per år.

För att förbättra vård, skola och omsorg förstärks det tillfälliga sysselsättningsstödet med 400 miljoner kronor 2004. Från 2005 avvecklas stödet, och i stället höjs det generella statsbidraget med 4,7 miljarder kronor, vilket motsvarar dels sysselsättningsstödet, dels kommunsektorns inkomster från den s.k. 200-kronan. År 2004 tillförs dessutom 1 miljard kronor till hälso- och sjukvården i enlighet med den nationella handlingsplanen.

Moderata samlingspartiet föreslår kraftiga skattesänkningar och avregleringar som bl.a. påstås leda till minskade kostnader för kommunerna. Moderaterna räknar vidare med att ökad effektivitet och renodling av verksamheten på sikt skapar ett betydande utrymme för bättre ekonomisk utveckling i kommunerna. Moderaterna kompenserar kommunerna för det skattebortfall som deras förslag ger upphov till genom höjda statsbidrag. Dessa neutraliseringar uppgår till drygt 73 miljarder kronor. Moderaternas sammanlagda höjning av ramen för utgiftsområdet uppgår dock till ca 67,8 miljarder kronor. Partiets ram för utgiftsområdet är därmed mer än 5 miljarder kronor lägre än

regeringens förslag. En del av detta avser visserligen ett saldoneutralt utjämningsbidrag för LSS-kostnader, men även med hänsyn till detta minskas ramen med ca 4 miljarder kronor. Moderaterna hävdar på ett svepande sätt att olika typer av effektiviseringar ska skapa utrymme både för sänkta kommunalskatter och säkrad kvalitet på den kommunala servicen. Utskottet anser att Moderaternas förslag leder både till att försämra kommunsektorns redan ansträngda ekonomi och till svårigheter för kommunerna att bedriva sin verksamhet på ett tillfredsställande sätt. Utskottet avvisar bestämt en sådan politik.

Folkpartiet liberalerna föreslår att ramen för utgiftsområdet höjs med 9,2 miljarder kronor. Höjningen förklaras av att Folkpartiet kompenserar kommunerna för skattebortfall. Bortser man från sådan kompensation så innebär Folkpartiets förslag att kommunerna ges minskade resurser. Anslaget för särskilda insatser föreslås minskas med 470 miljoner kronor med hänvisning till att bidragen till kommuner och landsting med befolkningsminskning inte är motiverade. Utskottet delar inte denna uppfattning. De regionala klyftorna ökar ytterligare när anslaget tas bort. Kommuner med minskande befolkning ställs på kort sikt inför mycket svårbemästrade problem. Utskottet anser att de tillfälliga omställningsstöden till kommuner och landsting med befolkningsminskning som finns 2001–2004 är viktiga för att de drabbade kommunerna ska kunna ställa om och anpassa sina verksamheter till en minskande befolkning. Utskottet avvisar motionärernas neddragning.

Folkpartiet föreslår också, liksom tidigare, att stödet till kommunerna ska minskas för att kompensera för det skatteundandragande som kommunala koncernbildningar ger upphov till. Med hänvisning till bl.a. kommunal skatteplanering minskar motionärerna stödet till kommunerna med 2,4 miljarder kronor. Utskottet delar inte motionärernas syn på kommunala koncerner och anser att den minskning som föreslås är oacceptabel och försämrar kommunernas redan ansträngda ekonomi.

När det gäller de kommunala bolagens förhållande till skattelagstiftningen anser utskottet att kommunala bolag givetvis ska behandlas på samma sätt som privata (se även bet. 2001/02:FiU3 s. 41).

Kristdemokraterna föreslår skattesänkningar som minskar kommunernas skatteintäkter med betydande belopp. Man väljer dock inte att kompensera detta genom höjda statsbidrag utan redovisar det i stället på inkomsttitel 1111. Om kommunerna i stället kompenseras via statsbidraget skulle ramen för utgiftsområdet behöva höjas med ca 36 miljarder kronor 2004. Frånräknat dessa skatteeffekter föreslår motionärerna en ram för utgiftsområdet som 2004 är 2 miljarder kronor högre än regeringens förslag.

Utskottet vill framhålla att förstärkningar av vården, skolan och omsorgen har haft, och fortsätter att ha, högsta prioritet i takt med vad det ekonomiska utrymme tillåter. Nu föreslås en förstärkning av sysselsättningsstödet med 400 miljoner kronor 2004. Från 2005 höjs det generella statsbidraget med 4,7

miljarder kronor per år, vilket innebär att medel motsvarande två tillfälliga stöd, sysselsättningsstödet och den s.k. 200-kronan, permanentas. Utskottet avvisar motionärernas förslag.

Centerpartiet föreslår en mycket kraftig neddragning av det generella statsbidraget som ett resultat av sina skatteförslag. Grundavdraget och flera andra avdrag föreslås slopas och ersättas av en statlig skattereduktion (skatteförslaget behandlas utförligt i bet. 2003/04:FiU1). Detta innebär att kommunernas skattebas och därmed också skatteinkomster ökar väsentligt. För att neutralisera skatteinkomstökningen för kommunerna minskar det generella statsbidraget med 49,8 miljarder kronor. Det generella statsbidraget förändras även av andra neutraliseringar.

Centern flyttar samtidigt medel från ett antal anslag, sammanlagt ca 9,5 miljarder kronor, till det generella statsbidraget. På så sätt överför Centern exempelvis medel från utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avseende statligt stöd för utbildning av vuxna, maxtaxa inom barnomsorgen m.m. till det generella statsbidraget. Anslaget för personalförstärkningar i skola och fritidshem på 3,5 miljarder kronor avvisas, och Centern föreslår i stället en skolsatsning på 3 miljarder kronor. Överföringarna från andra anslag innebär därför en minskning av kommunernas resurser med 500 miljoner kronor. Dessutom minskar Centern det generella statsbidraget med 2 miljarder kronor eftersom den egna politiken förväntas leda till betydligt lägre kostnader för socialbidrag. Utskottet betvivlar att Centrerns politik verkligen skulle få denna effekt. Motionärernas förslag avvisas.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till anslag inom utgiftsområde 25. Därmed avstyrks motionerna Fi240 (fp) yrkande 14 i denna del, Fi267 (c), Fi274 (m), Fi278 (fp) yrkande 7 samt Fi286 (kd) yrkandena 5 och 9.

Förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet 2004.

Budgetpropositionen

För 2002 och 2003 har ett tillfälligt sysselsättningsstöd för kommuner och landsting utgått, bestående av ett generellt stöd och ett nyanställningsstöd. Mot bakgrund av de försämrade ekonomiska förutsättningarna för kommunsektorn förlängdes stödet till att gälla även under 2004 med beloppet 3 miljarder kronor. För 2004 utgår stödet enbart i form av generellt stöd. För 2004 föreslås nu att stödet förstärks med 400 miljoner kronor utöver det beräknade

utfallet enligt nuvarande regler för 2004. Stödet beräknas därmed uppgå till 3 400 miljoner kronor. Regeringen avser att i förordning justera procentsatsen avseende 2004 så att detta resultat erhålls.

Sysselsättningsstödet upphör 2005. I stället föreslår regeringen en höjning av det generella statsbidraget till kommuner och landsting med motsvarande belopp.

Finansutskottets ställningstagande

Mot bakgrund av den ansträngda ekonomiska situationen i många av landets kommuner och landsting anser utskottet att den föreslagna förstärkningen av sysselsättningsstödet med 400 miljoner kronor är väl motiverad. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om att förstärka sysselsättningsstödet 2004.

Utjämningsystemet

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till tidigare behandling och utjämningskommitténs nyligen presenterade betänkande avstyrker utskottet motionsyrkanden om att utjämningsystemet bör avskaffas, utredas etc.

Jämför reservationerna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Motionerna

Bo Lundgren m.fl. (m) föreslår i *motion Fi239* att dagens system för utjämnning mellan kommunerna avskaffas. Skillnader mellan kommunerna när det gäller t.ex. sociala behov bör kompenseras via statsbidrag (yrkande 15). I avvaktan på en sådan övergång föreslår motionärerna vissa förändringar redan 2004. Kommuner och landsting som haft en relativ skattekraftstillväxt sedan 2002 får behålla denna. Kommuner som tappat skattekraft får kompensation. Ett landsting ska betala maximalt 10 % av sin relativa skattekraft till inkomstutjämnningen, och från 2005 maximalt 7 % (yrkande 16).

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anser i *motion Bo253* att utjämningsgraden i det kommunala skatte- och inkomstutjämningsystemet bör sänkas (yrkande 13). Motionärerna står bakom principen om skatteutjämnning, att kommuner och landsting ska ha likvärdiga förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet. Dagens system är emellertid tillväxtfientligt. För många kommunpolitiker lönar det sig inte att uppmuntra till nybyggnation och locka nya människor till kommunen. Behov av investeringar i t.ex. förskolor och skolor beaktas inte i utjämningsystemet. Systemet måste reformeras i grunden.

Karin Pilsäter m.fl. (fp) ställer sig i *motion Fi278* bakom de grundläggande principerna med utjämningsystemet men anser att genomgripande förändringar är nödvändiga. Systemet bör innehålla färre ingående faktorer, det bör vara mer genomskinligt och förutsägbart och det bör inte som i dag verka

tillväxthämmande. Motionärerna anser att det behövs en ny utredning som kan se över systemet i sin helhet på ett förutsättningslöst sätt. Systemet borde också granskas av en helt oberoende instans som ser över om det uppfyller sitt syfte att ge alla kommuner och landsting de ekonomiska förutsättningar som krävs för att kunna bedriva sin kärnverksamhet på ett bra sätt samt vilka problem systemet kan ge för enskilda kommuner och landsting (yrkande 6).

I *motion Fi286* anser Olle Sandahl m.fl. (kd) att en invånare i Sverige ska kunna få lika god sjukvård och kommunal service oavsett var hon eller han bor. Utjämningsystemet ska dock inte kompensera för rimliga skillnader i service och effektivitet. Systemet ska vara statligt, det ska innehålla incitament för tillväxt och förnyelse, det ska vara begripligt och demokratiskt förankrat hos alla kommuner och landsting. Det utredningsförslag som nyligen presenterades är ett steg i rätt riktning. Motionärerna anser att förslaget vad avser en övergång till ett statligt inkomstutjämningsystem snarast bör genomföras (yrkande 3).

Maud Olofsson m.fl. (c) skriver i *motion N328* att Centerpartiets skatteförslag om att växla avdrag mot en skatterabatt ökar kommunernas skattebas och minskar deras bidragsberoende. Motionärerna skriver att dagens skattesystem förstärker skillnaderna i skattekraft mellan de kommuner och landsting som har låg och de som har hög skattekraft. Ersätter man grundavdraget med skatterabatt, lika för alla, försvinner denna effekt och belastningen på utjämningsystemet minskar, hävdar motionärerna (yrkande 8).

I *motion Fi209* av Henrik Westman och Björn Hamilton (båda m) anförts att dagens system med mellankommunal utjämningskatt är ett övergrepp på den kommunala självstyrelsen. Ingen kommun ska tvingas höja skatten för att finansiera andra kommuners åtaganden (yrkande 1). Motionärerna anser att det kommunala utjämningsystemet måste avskaffas (yrkande 2).

I *motion Fi272* föreslår Anna Lilliehök (m) att den tillväxtfientliga inkomstutjämnningen avskaffas. Lönekostnaderna är högre i tillväxtkommuner, vilket innebär att kommunal service blir dyrare. I t.ex. Stockholmsområdet får därför invånarna betydligt sämre service och vård för sina skattepengar, vilket visar sig när Stockholms läns landsting drar ned ytterligare i sjukvården samtidigt som man höjer skatten. Detta tar emellertid inte utjämningsystemet någon hänsyn till.

I *motion Bo257* av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) framhålls att det statliga inkomstutjämningsystemet måste förändras så att kommuner med inflyttning ges ekonomisk möjlighet att utöka de kommunala verksamheterna i takt med inflyttningen (yrkande 10). Inkomstutjämnningen frångår kommunerna alla extra inkomster som de skulle ha kunnat använda till att förse de inflyttade med vård, skola och omsorg.

I *motion N341* av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) föreslås att det inomkommunala utjämningsystemet avskaffas och ersätts av ett system som både stimulerar ekonomisk tillväxt och ger tillräckliga statliga bidrag till kommuner och landsting med otillräcklig skattekraft (yrkande 2). Dagens system är konstruerat så att det straffar tillväxt var den än uppstår, vilket blivit

särskilt tydligt i Stockholms län. Kostnadsutjämningen tar allt mindre hänsyn till de särskilda problem och kostnader som finns i en storstad, t.ex. segregation, befolkningsökning och höga kostnader för löner och bostäder.

I *motion N345* av Lars Lindén m.fl. (kd) föreslås att det nuvarande utjämningsystemet ska ersättas av ett statligt system (yrkande 4). Systemet ska stödja och driva på en stark och solidarisk ekonomisk utveckling i hela landet och förena detta incitament för tillväxt och förnyelse. Utjämningsystemet ska vara tillgängligt, begripligt och demokratiskt förankrat hos alla kommuner och landsting. Kostnadsutjämningen ska ha bättre träffsäkerhet. Dessutom anser motionärerna att det nuvarande systemet inte är i enlighet med grundlagens intentioner om den kommunala självstyrelsen, lokaliseringsprincipen och den kommunala beskattningsrätten.

Håkan Larsson och Birgitta Selén (båda c) föreslår i *motion Fi249* att mantalsskrivningen ska förändras för att åstadkomma ökad rättvisa mellan kommunerna. Befolkningen mantalsskrivs den 1 november varje år och på detta baseras sedan beräkningar av t.ex. skatteunderlag och statsbidrag. Invånarantalet i kommunerna varierar emellertid under året. I exempelvis Åre och Härjedalen finns tusentals säsongarbetare under vintern, varav bara en liten del skriver sig där. Ett befolkningsgenomsnitt över hela året skulle ge en rättvisare fördelning av skatter och bidrag, och dagens teknik gör det möjligt att mäta befolkningen varje dag om man så skulle önska, skriver motionärerna. Frågan bör utredas anser motionärerna.

Anders Sundström och Kristina Zakrisson (båda s) anser i *motion Fi290* att det kommunala utjämningsystemet måste ta större hänsyn främst till kommuner i glesbygd med kvarhängande problem med bostadsöverskott. Välfärden måste värnas i kommuner och landsting med stor utflyttning och vikande skattekraft framhåller motionärerna.

Lars U Granberg (s) anser i *motion Fi289* att det finns behov av utjämning mellan kommuner och regioner där man i dag är beroende av den egna bilen för resor till nödvändig samhällsservice. Regeringen bör överväga en översyn av möjligheterna till någon form av utjämning mellan kommuner och regioner som inte själva har underlag att upprätthålla kollektiva transporter och de regioner där kollektiva lösningar redan är etablerade.

Finansutskottets ställningstagande

Mellan landets kommuner och landets landsting finns stora variationer i förutsättningarna för att kunna erbjuda sina medborgare en god service. Skillnaderna är stora både vad avser skattekraft och andra faktorer såsom t.ex. befolkningsammansättning. Utjämningsystemet syftar till att ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar för landets kommuner och landsting att bedriva sin verksamhet och erbjuda alla invånare en kommunal service av god kvalitet.

Utskottet har vid upprepade tillfällen behandlat snarlika motionsyrkanden om olika förändringar av utjämningsystemet, bl.a. våren 2003 (bet. 2002/03:FiU19) och hösten 2002 (bet. 2002/03:FiU3), och har inte ändrat uppfattning i frågan. Utskottet vill ändå kortfattat kommentera några av motionsförslagen.

Centerpartiet föreslår i motion Fi306 (c) en genomgripande omläggning av inkomstbeskattningen som innebär att kommunernas skatteinkomster ökar väsentligt. (Skatteförslaget behandlades utförligt i bet. 2003/04:FiU1 s. 142–149.) För att neutralisera effekten på kommunerna föreslår motionärerna att det generella statsbidraget minskas med motsvarande belopp. Minskningen blir så stor att statsbidraget i det närmaste avvecklas. De mekanismer som fördelar om medel mellan kommuner och mellan landsting, inkomstutjämnning och kostnadsutjämnning, påverkas dock inte annat än marginellt av motionärernas förslag. Motionärernas påstående att belastningen på utjämningsystemet minskar kan därför ifrågasättas. Dessutom kan skatteförslagets effekter på den regionala fördelningen ifrågasättas. Förslaget innebär att invånare i lågskattekommuner gynnas medan invånare i högskattekommuner missgynnas (se bet. 2003/04:FiU1). Utskottet avvisar motionärernas förslag.

Beträffande förslagen i motion Fi239 (m) anser utskottet, liksom vid tidigare behandling av snarlika förslag, att en sådan förändring skulle bryta mot utjämningsens grundprinciper och leda till ökade ekonomiska skillnader mellan kommunerna. Utskottet konstaterar också att förslaget inte är statsfinansiellt neutralt. Motionärerna har tidigare lämnat motsvarande förslag men då ansett att det skulle finansieras genom en neddragning av det generella statsbidraget. Denna gång är motionärernas förslag ofinansierat.

Beträffande motion Fi249 (c) gör utskottet bedömningen att det vore administrativt tungrott att mer eller mindre löpande mäta befolkningen i landets olika kommuner för att på så sätt skapa större rättvisa i skatte- och utjämningshänseende. En sådan ordning skulle komplicera beräkningarna och troligen också försämra kommunernas planeringsförutsättningar.

Angående kommuner med problem med bostadsöverskott, motion Fi290 (s), vill utskottet peka på att riksdagen tidigare bemyndigat regeringen att bilda ett eller flera bolag med uppgift att äga och förvalta eller avveckla bostadsföretag och fastigheter som övertas från kommuner. I september 2003 köpte regeringen aktierna i Bothia Garanti AB från Bostadsgaranti AB. Bolagets uppgift är bl.a. att ta över hela eller delar av ett kommunalt bostadsbestånd för att genomföra en omstrukturering och senare återföra bostäderna till kommunen eller annan lämplig ägare (se bet. 2003/03:FiU11 s. 12–15).

I september 2003 presenterade Utjämningskommittén sitt betänkande Gemensamt finansierad utjämnning i kommunsektorn (SOU2003:88) med flera förslag till förändringar av nuvarande system. Utredningsbetänkandet är för närvarande utskickat på remiss samt föremål för en bred och intensiv debatt.

När beredningen av utredningsförslagen avslutats kommer regeringen att lämna förslag till riksdagen om förändringar i utjämningsystemet. Utskottet vill inte föregripa regeringens förslag.

Med det anförda avstyrker finansutskottet motionerna Fi209 (m) yrkandena 1 och 2, Fi239 yrkandena 15 och 16, Fi249 (c), Fi272 (m), Fi278 (fp) yrkande 6, Fi286 (kd) yrkande 3, Fi289 (s), Fi290 (s), N328 (c) yrkande 8, N341 (m) yrkande 2, N345 (kd) yrkande 4, Bo253 (fp) yrkande 13 samt Bo257 (m) yrkande 10.

Balanskravet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om förändringar i balanskravet för kommuner och landsting.

Jämför reservation 5 (fp).

Motionerna

Balanskravet för kommunerna har blivit en börda i stället för en vägvisare och tillväxtmotor, anser Christer Adelsbo och Göran Persson (båda s) i *motion Fi276*. För att klara balanskravet behöver många kommuner ta kortsiktiga beslut som på längre sikt sätter dem i ett sämre läge. Kommunerna måste kunna ta ett långsiktigt ansvar för sin ekonomi och samtidigt tillfredsställa invånarnas behov. Effekterna av balanskravet behöver därför ses över anser motionärerna.

Martin Nilsson m.fl. anser i *motion Fi280* (s) att det finns anledning att försöka minska skillnaderna i kommunernas ekonomi mellan hög- och lågkonjunktur. Detta skulle kunna åstadkommas genom någon form av utjämning av statsbidrag eller genom ett uppmjukat balanskrav. Motionärerna anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med konkreta förslag för att underlätta en långsiktig och stabil utveckling av den kommunala sektorn.

Karin Pilsäter m.fl. (fp) skriver i *motion Fi278* att det behövs ett balanskrav som verkar dämpande på konjunktursvängningarna. Kravet på balans i kommunernas ekonomi måste kombineras med verksamheternas krav på kontinuitet och kvalitet. Kommunerna bör ges möjlighet att uppnå balanskravet genom att jämma ut sitt ekonomiska resultat över en konjunkturcykel (yrkande 4). Motionärerna anser också att balanskravet behöver tydliggöras eftersom nuvarande utformning kan tolkas så att det är upp till den enskilda kommunen att bedöma om kravet uppnås eller inte. För att säkerställa att kommuner och landsting efterlever balanskravet bör regeringen utreda möjligheten till sanktioner (yrkande 5).

Finansutskottets ställningstagande

I november 2001 överlämnade Ekonomiförvaltningsutredningen sitt betänkande God ekonomisk hushållning i kommuner och landsting (SOU 2001:76). Utredningen föreslog bl.a. förändringar av balanskravet för att göra det möjligt att balansera ekonomin över en mandatperiod. Inom Regerings-

kansliet pågår för närvarande beredningen av en proposition om förändringar av balanskravet för kommuner och landsting som väntas överlämnas till riksdagen inom kort.

Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringens förslag bör avvaktas och att några tillkännagivanden om balanskravet inte är nödvändiga.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi276 (s), Fi278 (fp) yrkandena 4 och 5 samt Fi280 (s).

Konkurrensneutralitet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen med hänvisning till tidigare behandling och till att EG-kommissionen aviserat en översyn av mervärdesskattereglerna för offentliga myndigheter.

Jämför reservation 6 (m, fp, kd, c).

Motionerna

I *motion N329* av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att offentliga och privata aktörer i offentlig verksamhet ska jämföras skattemässigt (yrkande 5). Arbetsgivaravgiften ska vara densamma för offentliga och privata arbetsgivare och de ska omfattas av samma momsregler anser motionärerna. Kommuner och landsting har en möjlighet att bidra till tillväxten genom att lägga ut fler verksamheter på andra aktörer som t.ex. företag och kooperativ. Välfärdentreprenörer ska behandlas likadant som verksamheter i kommunernas eller landstingens regi, framhåller motionärerna.

Maud Olofsson föreslår i *motion So343* att folktandvårdens verksamhet ska särredovisas (yrkande 48). Momsreglerna orsakar en obalans mellan privat och offentlig tandvård. Ett viktigt steg för att komma till rätta med denna sneda konkurrenssituation är att särredovisa folktandvårdens kostnader, anser motionärerna.

I *motion So408* av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) framhålls att den nuvarande snedvridningen av konkurrensen inom tandvården måste få en snar och tillfredsställande lösning. Privattandläkarna är i dag missgynnade i relation till folktandvården genom skillnaderna i momsregler. Det krävs likvärdiga villkor mellan den privata och offentliga tandvården inte minst för att göra det attraktivt för tandläkare att arbeta i Sverige anser motionärerna (yrkande 3).

Karin Pilsäter m.fl. (fp) skriver i *motion Fi278* att konkurrensneutraliteten mellan privat och offentligt driven verksamhet brister i många avseenden. Eftersom verksamhet som drivs i egen regi missgynnas kraftigt jämfört med den i kommunal regi, försvåras en utveckling mot fler alternativ, mer valfrihet och bättre kvalitet anser motionärerna. Trots reformeringen av kommunkontosystemet kvarstår problem med att det är dyrare att driva verksamhet i egen

regi än i kommunal regi. Motionärerna anser att kommunkontosystemet måste reformeras så att enskilt driven verksamhet som finansieras med kommunala anslag i praktiken får samma avdragsrätt för moms som i dag finns för verksamhet i kommunal drift. Hur detta ska gå till tekniskt behöver utredas (yrkande 3).

Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) skriver i *motion N414* att den privata sjukvården bör få samma möjligheter att få tillbaka moms som den offentliga sjukvården har. Motionärerna efterfrågar en granskning av på vilka sätt den offentliga omsorgen har ett ekonomiskt övertag gentemot den privata (yrkande 6).

I *motion Fi283* av Olle Sandahl m.fl. (kd) föreslås att regeringen snarast lägger fram förslag som skapar konkurrensneutralitet mellan privata och offentliga utförare av icke skattepliktig verksamhet (yrkande 5). Kommunkontosystemets syfte är att skapa en sådan konkurrensneutralitet. Problemet har emellertid brister anser motionärerna. En privat entreprenör, t.ex. ett privat sjukhus, måste i dag ta ut högre pris till följd av att man betalar moms på ingående varor och tjänster. För att kompensera detta finns en extra schablonersättning på 6 % som ges av kommunkontosystemet. Detta räcker emellertid inte för att uppnå verklig konkurrensneutralitet. Systemet innebär att sjukhuset tjänar på att inte anlita underentreprenörer utan i stället självt svara för t.ex. städtjänster. Motionärerna anser att regeringen bör utreda möjligheten att lösa detta problem genom att införa s.k. uttagsbeskattning.

Finansutskottets ställningstagande

Snarlika motionsförslag om konkurrensneutralitet mellan tjänster producerade i kommunal eller privat regi behandlades utförligt våren 2003 (bet. 2002/03:FiU19 s. 25–28). Samtliga motionsyrkanden avvisades.

I budgetpropositionen för 2004 skriver regeringen att EG-kommissionen i juli 2003 aviserade en översyn av mervärdesskattereglerna för offentliga myndigheter och att resultatet av detta arbete bör avvaktas innan ett eventuellt ytterligare analysarbete av kommunkontosystemet påbörjas.

Mot denna bakgrund ser utskottet ingen anledning att göra några uttalanden i frågan och avstyrker därmed motionerna Fi278 (fp) yrkande 3, Fi283 (kd) yrkande 5, So343 (c) yrkande 48, So408 (m) yrkande 3, N329 (c) yrkande 5 samt N414 (mp) yrkande 6.

Finansieringsprincipen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslag om att finansieringsprincipen behöver ses över, lagfästas eller preciseras.

Jämför reservation 7 (m, fp, kd, c).

Motionerna

I *motion Fi261* av Margareta Sandgren m.fl. (s) anförs att det är viktigt att det sker en fortlöpande utvärdering av de ekonomiska konsekvenserna för staten och kommunerna av olika välfärdsreformer. En del reformer, t.ex. maxtaxan för äldre, har inneburit ökade kostnader för kommunerna. Principen måste vara att reformer som beslutas av staten också ska finansieras av staten.

Anita Sidén och Cecilia Magnusson (båda m) anser i *motion Fi238* att finansieringsprincipen har betydande brister och måste förändras. När staten genomför en reform som ökar kommunernas kostnader så kompenseras kommunerna genom höjt statsbidrag med det belopp som reformen beräknas kosta det år den genomförs. Om det sedan visar sig att kostnaderna var underskattade eller att kostnaderna för reformerna stiger, kompenseras kommunerna inte för detta. Kommunernas ekonomiska problem skulle vara betydligt mindre i dag om principen att den som beslutar också ska betala verkligen gällde, anser motionärerna.

I *motion Fi216* av Birgitta Carlsson och Margareta Andersson (båda c) framhålls att riksdagen fattar beslut som ökar kommunernas kostnader, t.ex. LSS och maxtaxor inom barn- och äldreomsorgen, utan att kommunerna erhåller statsbidrag som täcker kostnaderna. Om kommunerna i framtiden ska klara av sina åtaganden måste staten sluta att ålägga kommunerna arbetsuppgifter utan att skicka de ekonomiska resurser som behövs (yrkande 2).

Olle Sandahl m.fl. (kd) föreslår i *motion Fi286* att finansieringsprincipen behöver lagfästas och preciseras (yrkande 2). Finansieringsprincipen innebär att statliga reformbeslut som direkt eller indirekt påverkar den kommunala ekonomin ska regleras genom en justering av det generella statsbidraget. Regeringen har emellertid gjort många avsteg från principen och ålagt kommunerna uppgifter utan att ge dem full ekonomisk kompensation.

Finansutskottets ställningstagande

Frågan om finansieringsprincipens tillämpning har behandlats upprepade gånger, t.ex. hösten 2002 och våren 2003 (bet. 2002/03:FiU3 s. 18–20 och bet. 2002/03:FiU25 s. 8–9). Utskottet ser ingen anledning att ompröva sina tidigare ställningstaganden i frågan.

Utskottet vill påminna om de förtydliganden av finansieringsprincipens tillämpning som regeringen gjorde i kompletteringspropositionen 1994 (prop. 1993/94:150 bilaga 7 s. 33–34). Där framgår bl.a. att principen enbart omfattar statligt beslutade åtgärder som direkt tar sikte på kommunala verksamheter och att reglering enbart ska göras för direkta ekonomiska effekter. Finansieringsprincipen omfattar inte statliga åtgärder som inte tar direkt sikte på, men ändå får direkta ekonomiska effekter för kommunsektorn. Sådana effekter ska däremot beaktas när en bedömning görs av statsbidragets storlek.

Av budgetpropositionen framgår också att en informell arbetsgrupp med tjänstemän från Finansdepartementet, Kommunförbundet och Landstingsförbundet har inlett ett arbete med att förbättra kunskapen om finansieringsprincipen och dess innebörd.

Utskottet anser inte att några uttalanden i frågan är motiverade och avstyrker därmed motionerna Fi216 (c) yrkande 2, Fi238 (m), Fi261 (s) samt Fi286 (kd) yrkande 2.

Kommunal näringsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag.

Jämför reservation 8 (m, fp, kd).

Motionerna

Det är viktigt att slå vakt om kommunernas möjligheter att fullt ut ta sitt bostadsförsörjningsansvar anser Olle Sandahl m.fl. (kd) i *motion Fi286*. Det är kommunerna och inte staten som ska fatta beslut om de kommunala bostadsföretagen. Någon särskild lagstiftning för försäljning av kommunala bostadsföretag är inte nödvändig. De lagar som begränsar kommunernas kontroll över bostadsförsörjningen och de egna bostadsbolagen bör avskaffas (yrkande 1).

I *motion Fi283* av Olle Sandahl m.fl. (kd) framhålls att statens uppgift i samhällsekonomin är att sätta ramar, ansvara för samhällsplanering och på olika sätt skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. När staten agerar såväl spelare som domare är risken stor att konkurrensen snedvrids. Staten bör bedriva ett aktivt arbete med att identifiera och avveckla konkurrenshämmande regleringar och strukturer (yrkande 4). Motionärerna anser också att kommunala bolag i princip bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar eller skulle kunna konkurrera på ett funktionellt sätt (yrkande 3). Förutsättningen är dock att det gemensamma bästa för alla kommuninvånare inte talar för ett kommunalt ägande.

Finansutskottets ställningstagande

Frågor om de allmännyttiga bostadsföretagen och om kommunal näringsverksamhet behandlades senast våren 2003 (bet. 2002/03:FiU19). Utskottet har inte ändrat uppfattning i dessa frågor. Därmed avstyrker utskottet motionerna Fi283 (kd) yrkandena 3 och 4 samt Fi286 (kd) yrkande 1.

Hivpreventivt arbete i storstadsregionerna

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen, men förutsätter att medlen fördelas på ett sådant sätt att bästa möjliga effekt av insatserna uppnås.

Jämför reservation 9 (fp, kd, c).

Bakgrund

Åren 1998, 1999 och 2000 anvisade riksdagen medel för hivpreventivt arbete i storstadsregionerna. Medlen anvisades inom ramen för anslaget för särskilda insatser i kommuner och landsting. I budgetpropositionen för 2001 gjordes ingen öronmärkning för hivpreventivt arbete. Riksdagen tog då initiativ till att medel skulle öronmärkas även för 2001. Åren 2002 och 2003 anvisade regeringen 84 respektive 90 miljoner för hivprevention i storstäderna från anslaget för särskilda insatser.

I budgetpropositionen för 2004 aviserar regeringen att man avser betala ut högst 90 miljoner kronor för samma ändamål från anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*.

Motionerna

I *motion Fi233* av Ulf Holm m.fl. (mp, fp, v, c) föreslås att medlen för hivpreventiv verksamhet bör fördelas på central nivå och att frivilligorganisationerna bör prioriteras framför ordinarie verksamhet i landsting, regioner och kommuner. Dagens system leder lätt till konflikter anser motionärerna. Medlen till hivpreventiv verksamhet fördelas i dagsläget regionalt i Stockholm, Göteborg och Malmö. Regionerna och landstingen har en dubbel roll, de fördelar medlen men är samtidigt själva aktörer och mottagare av medel. Ett sådant system är orimligt anser motionärerna. I stället borde medlen fördelas centralt så att frivilligorganisationer, kommuner och landsting kan söka på lika villkor. Frivilligorganisationerna har en viktig del i den effektiva hivpreventionen som har bedrivits i Sverige och de har stor trovärdighet när det gäller att nå ut till målgrupperna. Deras verksamhet bör prioriteras framför ordinarie verksamhet vid landsting/regioner och kommuner (yrkande 4).

Motionärerna anser också att det är angeläget med en redovisning av hur medlen för särskilda insatser mot hiv/aids i storstadsregionerna använts. Regeringen bör ta fram riktlinjer för återrapportering och rutiner för utvärdering av medlen (yrkande 5).

I *motion Fi278* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) föreslås att medlen som används för att förebygga hiv/aids i storstäderna ska flyttas från anslaget Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Arbetet är långsiktigt och det finns ingen anledning att tro att behovet av detta stöd skulle minska. Stödet för hiv/aidspreventivt arbete i storstadsregionerna bör därför permanentas (yrkande 8).

Annelie Enochson och Björn von der Esch (båda kd) föreslår i *motion Fi208* att rättsväsendet och det internationella biståndet särskilt för aids-bekämpning ska förstärkas. Medel för detta borde ha frigjorts genom att omställningskostnaderna för att införa euron ej behöver betalas (yrkande 2).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har i avsnitt 1 tillstyrkt att anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* ska föras upp med 570 miljoner kronor 2004. Insatser som finansierats från detta anslag de senaste åren har utgjort ett viktigt inslag i kampen mot hiv/aids. Arbetet bedrivs med hjälp av flera frivilligorganisationer som t.ex. Röda korset, RFSL och Noaks ark och når på så sätt i stor utsträckning ut till riskgrupperna.

Även hösten 2002 (bet. 2002/03:FiU3) behandlade utskottet motionsförslag om hur pengarna ska fördelas. Utskottet förutsätter nu liksom förra året att medlen fördelas på ett sådant sätt så att bästa möjliga effekt uppnås.

I budgetförslaget för 2004 aviserar regeringen att man kommer att betala ut upp till 90 miljoner kronor för hivpreventivt arbete i storstadsregionerna från anslaget.

Beträffande motion Fi208 yrkande 2 vill utskottet framhålla att några budgetmedel för införande av euro inte funnits avsatta. Resultatet i folkomröstningen har därför inte frigjort några sådana resurser. Förslaget avvisas.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi208 (kd) yrkande 2, Fi233 (mp, fp, v, c) yrkandena 4 och 5 samt Fi278 (fp) yrkande 8.

Eget val

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag.

Jämför reservation 10 (m, fp, kd, c).

Motionerna

Olle Sandahl m.fl. (kd) framhåller i *motion Fi286* att det viktigaste perspektivet är hur medborgaren så långt det är möjligt ska kunna påverka sin situation genom att välja det alternativ av gemensamt finansierad service som passar bäst, samtidigt som tryggheten och kvaliteten är god. Motionärerna anser att modeller med eget val är det verktyg som bäst klarar att skapa mångfald, valfrihet och hög kvalitet. Kommunal verksamhet som inte är myndighetsutövning bör konkurrensutsättas genom upphandling för att lättare skapa den mångfald av utförare som ger verklig valfrihet för individen. Modeller för eget val bör tillämpas inom t.ex. barnomsorg, skola och hemtjänst (yrkande 4).

I *motion Fi283* (kd) av Olle Sandahl m.fl. framförs ett yrkande med liknande innebörd (yrkande 1).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat och avstyrkt liknande yrkanden, senast i betänkande 2002/03:FiU19. Finansutskottet vill än en gång framhålla att kommunerna redan i dag har möjligheter att införa system för valfrihet inom många områden, t.ex. hemtjänst, äldreomsorg och barnomsorg. Hur den enskilda kommunen väljer att organisera sin verksamhet inom de ramar som ges av de nationella målen och kvalitetskraven faller enligt utskottet mening inom den kommunala självstyrelsen. Något tillkännagivande i frågan är enligt utskottets mening inte befogat.

Därmed avstyrker utskottet motion Fi283 (kd) yrkande 1.

Mål för utgiftsområde 25

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag om ändrat mål för utgiftsområdet.

Jämför reservation 11 (m, fp, kd, c).

Motionen

I *motion Fi286* (kd) föreslås att målet för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner ska ändras (yrkande 8). Det nuvarande målet för utgiftsområdet ”är att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter”. Motionärerna anser att målet behöver förtydligas. Genom att styra kommunerna med olika former av riktade bidrag försöker staten inte bara ge kommunerna likvärdiga förutsättningar utan försöker också direkt påverka resultaten i den kommunala verksamheten. Ett annat problem är att regeringen inte respekterar den s.k. finansieringsprincipen utan lägger uppgifter på kommunerna utan att ge dem fullgod kompensation för vad dessa uppgifter kostar. Det bör också framgå av målet att staten i enlighet med den s.k. subsidiaritetsprincipen ska vara stödjande gentemot kommunerna och inte detaljstyra verksamheten.

Motionärerna föreslår att målet för utgiftsområdet ska kompletteras så att målet blir ”att *utifrån subsidiaritetsprincipen, med beaktande av principen om kommunalt självstyre samt en konsekvent tillämpning av finansieringsprincipen*, skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter”.

Finansutskottets ställningstagande

Motionärerna föreslår att målet för utgiftsområdet ändras. Även om utskottet inte tidigare behandlat frågan om ett ändrat mål för utgiftsområdet har utskottet vid flera tillfällen (bet. 2001/02:FiU3, bet. 2001/02:FiU19, bet.

2002/03:FiU19) avstyrkt motionsyrkanden om de frågor som föreslås motivera målförändringen, nämligen subsidiaritetsprincipen, den kommunala självstyrelsen och finansieringsprincipen.

Utskottet har inte ändrat uppfattning i dessa frågor och avstyrker därmed motion Fi286 (kd) yrkande 8.

Reservationer

1. Utjämningsystemet, punkt 3 (m)

av Mikael Odenberg (m), Gunnar Axén (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1 om att avskaffa det nuvarande kommunala utjämningsystemet. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Fi239 yrkandena 15 och 16, bifaller delvis motionerna 2003/04:Fi209 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Fi272, 2003/04:N341 yrkande 2 och 2003/04:Bo257 yrkande 10 och avslår motionerna 2003/04:Fi249, 2003/04:Fi278 yrkande 6, 2003/04:Fi286 yrkande 3, 2003/04:Fi289, 2003/04:Fi290, 2003/04:N328 yrkande 8, 2003/04:N345 yrkande 4 och 2003/04:Bo253 yrkande 13.

Ställningstagande

Det är viktigt att det finns förutsättningar för att upprätthålla en god kommunal service i alla delar av landet. Dagens utjämningsystem har dock med sina marginaleffekter på över 95 % direkt skadliga effekter på samhällsekonomin. Det tar bort alla incitament för kommunerna att själva påverka sin inkomstsituation. Systemet straffar kommuner som har hög förvärvsfrekvens och skapar nya jobb. Vi anser dessutom att dagens system är oförenligt med rege­ringsformens bestämmelser till skydd för det kommunala självstyret.

Vi föreslår – i avvaktan på ett nytt statligt system – att vissa förändringar görs i utjämningsystemet fr.o.m. 2004. Kommuner och landsting som har en relativ skattekraftstillväxt sedan 2002 ska få behålla denna. Kommuner som tappar skattekraft ska få kompensation för detta. Vi anser vidare att en spärr ska införas för utjämningsavgiften för landsting. År 2004 ska ett landsting maximalt betala 10 % av sin relativa skattekraft i inkomstutjämningsavgift och från 2005 högst 7 %.

Vad vi anfört här bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Det innebär att vi anser att riksdagen bör bifalla motion Fi239 (m) yrkandena 15 och 16, bifalla delvis motionerna Fi209 (m) yrkandena 1 och 2, Fi272 (m), N341 (m) yrkande 2 och Bo257 (m) yrkande 10 samt avslå övriga här aktuella motionsyrkanden.

2. Utjämningsystemet, punkt 3 (fp)

av Christer Nylander (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2 om behovet av genomgripande förändringar av utjämningsystemet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Fi278 yrkande 6 och 2003/04:Bo253 yrkande 13 och avslår motionerna 2003/04:Fi209 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Fi239 yrkandena 15 och 16, 2003/04:Fi249, 2003/04:Fi272, 2003/04:Fi286 yrkande 3, 2003/04:Fi289, 2003/04:Fi290, 2003/04:N328 yrkande 8, 2003/04:N341 yrkande 2, 2003/04:N345 yrkande 4 och 2003/04:Bo257 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att människor ska ha samma möjligheter till grundläggande kommunalt finansierad service oavsett var de bor i landet och vilken inkomstnivå övriga invånare har i kommunen. Ett system för utjämning av de kommunal-ekonomiska förutsättningarna är därför både rimligt och nödvändigt. Utjämningsystemets nuvarande konstruktion är emellertid tillväxtfientlig. Det är dessutom både svåröverskådligt och svårbegripligt. Vi anser att utjämningsystemet ska vara tillväxtfrämjande.

Vi anser att det behövs genomgripande förändringar av systemet. Det bör innehålla färre ingående faktorer, det bör vara mer genomskinligt och förutsägbart. Vi anser att inkomst- och kostnadsutjämning bör ses samlat och inte, som i dagens system, separerat. Utjämningsen ska baseras på tydligt mätbara strukturella kostnadsskillnader. Det behövs enligt vår mening en ny utredning som kan se över systemet i dess helhet och på ett förutsättningslöst sätt. Även ett av staten finansierat utjämningsystem bör utredas. Vi anser dessutom att skatteutjämningsystemet borde utvärderas av en helt utomstående, oberoende granskare för att säkra en fullständig, förutsättningslös och objektiv utvärdering.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad vi här redovisat om det kommunala utjämningsystemet. Det innebär att vi anser att riksdagen bör bifalla motionerna Fi278 (fp) yrkande 6 och Bo253 (fp) yrkande 13 samt avslå övriga här aktuella motionsyrkanden.

3. Utjämningsystemet, punkt 3 (kd)

av Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3 om en övergång till ett statligt utjämningsssystem. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Fi286 yrkande 3 och 2003/04:N345 yrkande 4 och avslår motionerna 2003/04:Fi209 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Fi239 yrkandena 15 och 16, 2003/04:Fi249, 2003/04:Fi272, 2003/04:Fi278 yrkande 6, 2003/04:Fi289, 2003/04:Fi290, 2003/04:N328 yrkande 8, 2003/04:N341 yrkande 2, 2003/04:Bo253 yrkande 13 och 2003/04:Bo257 yrkande 10.

Ställningstagande

Jag anser att en invånare i Sverige ska kunna få lika god sjukvård och kommunal service oavsett var hon eller han bor. Kommunerna ska ha likvärdiga förutsättningar för sin verksamhet och service oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturella kostnader. Däremot hör rimliga skillnader i service-nivå, effektivitet och skattesats till den kommunala självstyrelsen och ska således inte kompenseras. Systemet ska förena en utjämning med incitament för tillväxt och förnyelse. Det är viktigt att systemet är begripligt och demokratiskt förankrat hos alla kommuner och landsting. Jag är dock kritisk mot kostnadsutjämningsens bristande träffsäkerhet. Jag anser vidare att utjämningsystemet inte är i enlighet med grundlagens intentioner om den kommunala självstyrelsen, lokaliseringsprincipen och den kommunala beskattningsrätten. Jag anser därför att systemet bör vara statligt. I detta avseende är förslagen från den nyligen presenterade utredningen om utjämningsystemet (SOU 2003:88) ett steg i rätt riktning. Jag anser att utredningens förslag vad avser en övergång till ett statligt inkomstutjämningsystem snarast bör genomföras.

Vad jag anfört här om utjämningsystemet bör riksdagen tillkännage för regeringen. Jag tillstyrker därmed motionerna Fi286 (kd) yrkande 3 och N345 (kd) yrkande 4 samt avstyrker övriga här aktuella motionsyrkanden.

4. Utjämningsystemet, punkt 3 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4 om att minska belastningen på utjämningsystemet. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N328 yrkande 8, bifaller delvis motion 2003/04:Fi249 och avslår motionerna 2003/04:Fi209 yrkandena 1 och 2, 2003/04:Fi239 yrkandena 15 och 16, 2003/04:Fi272, 2003/04:Fi278 yrkande 6, 2003/04:Fi286 yrkande 3, 2003/04:Fi289, 2003/04:Fi290, 2003/04:N341 yrkande 2, 2003/04:N345 yrkande 4, 2003/04:Bo253 yrkande 13 och 2003/04:Bo257 yrkande 10.

Ställningstagande

I den parlamentariska utredningen om utjämningsystemet som nyligen presenterades (SOU 2003:88) har vi verkat för en förstärkning av den kommunala skattebasen för att på så vis minska belastningen på utjämningsystemet och reducera kraven på inbetalningar från kommuner med bättre ekonomi. Dagens skattesystem förstärker skillnaderna i skattekraft mellan kommuner och mellan landsting. Centerpartiet har i sin skattemotion (Fi306) presenterat ett förslag som innebär att avdrag växlas mot statlig skatterabatt. Detta innebär att kommunernas skattebas förstärks. Vårt förslag innebär att belastningen på utjämningsystemet minskar. Kommuner och landsting med en skattekraft som överskrider den garanterade skulle få betala en lägre avgift och kompensationsgraden skulle därmed kunna sänkas.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad jag har anfört om det kommunala utjämningsystemet. Det innebär att jag tillstyrker motion N328 (c) yrkande 8, tillstyrker delvis motion Fi249 (c) samt avstyrker övriga här aktuella motionsyrkanden.

5. Balanskravet, punkt 4 (fp)

av Christer Nylander (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5 om att möjliggöra för kommunerna att balansera sin ekonomi över en längre period än ett år. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Fi278 yrkandena 4 och 5 och bifaller delvis motionerna 2003/04:Fi276 och 2003/04:Fi280.

Ställningstagande

Det finns goda skäl för att den kommunala verksamheten ska vara stabil. För kommunerna gäller ett balanskrav, som avser varje enskild kommun. Balanskravet på den kommunala ekonomin måste även kombineras med verksamhetens krav på kontinuitet och kvalitet. Kommunerna borde ges möjlighet att uppnå balanskravet genom att utjämna sitt ekonomiska resultat över en

konjunkturcykel. Då kan verksamheten vara mera stabil. Kommunerna kan då i goda tider planera för sämre tider på ett bättre sätt. Resultatutjämningen ska vara ett ansvar för den enskilda kommunen, inte ett statligt. Om detta kräver en ändring i redovisningslagen är Folkpartiet berett att öppna för detta. Regeringen bör återkomma med förslag på hur en sådan reform kan genomföras.

En kommun är inte tillåten att låta sin förmögenhet minska. Detta innebär t.ex. att en tillväxtkommun kan tvingas göra avsättningar även när befintliga tillgångar väl svarar mot kommunens pensionsåtagande. Vi anser att det är rimligt att det finns regler som motverkar att kommuner på ett ansvarslost sätt använder engångsintäkter för att finansiera permanenta åtaganden. Det finns dock ingen anledning att kommuner ska ha stora förmögenheter. Vi anser att balanskravet behöver förtydligas.

För att säkerställa en god efterlevnad av balanskravet anser vi att frågan om sanktioner bör utredas. Vad utskottet anfört om förändringar av det kommunala balanskravet bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller motion Fi278 (fp) yrkandena 4 och 5 och bifaller delvis motionerna Fi276 (s) och Fi280 (s).

6. Konkurrensneutralitet, punkt 5 (m, fp, kd, c)

av Mikael Odenberg (m), Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Lena Ek (c), Tomas Högström (m), Gunnar Nordmark (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6 om en utredning av kommunkontosystemet. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2003/04:Fi278 yrkande 3, 2003/04:Fi283 yrkande 5, 2003/04:So343 yrkande 48, 2003/04:So408 yrkande 3, 2003/04:N329 yrkande 5 och 2003/04:N414 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att det är oacceptabelt att privata entreprenörer som arbetar med välfärdstjänster inte får verka på samma villkor som gäller för offentliga tjänsteproducenter. Kommunkontosystemet har till uppgift att skapa konkurrensneutralitet mellan privat och offentligt producerade välfärdstjänster inom s.k. icke skattepliktig verksamhet. Huvudproblemet med systemet är enligt vår uppfattning att det inte fullt ut åstadkommer sådan konkurrensneutralitet.

Regeringen aviserade redan våren 2000 att man avsåg att återkomma med ett uppdrag om att analysera kommunkontosystemets effekter på konkurrensneutraliteten, och våren 2003 skrev finansutskottet att man förutsatte att arbetet skulle bedrivas skyndsamt (bet. 2002/03:FiU19). I budgetpropositio-

nen skriver nu regeringen att man inte avser att påbörja något analysarbete av kommunkontosystemet och hänvisar till att EG-kommissionen aviserat en revidering av mervärdesskattereglerna för offentliga myndigheter.

Vi anser att resultatet av EG-kommissionens kommande arbete inte behöver avvaktas, utan att regeringen utan dröjsmål bör utreda frågan om kommunkontosystemets effekter på konkurrensneutraliteten inom icke skattepliktig verksamhet. Regeringen bör sedan så snart som möjligt återkomma till riksdagen med förslag som innebär att enskilt driven verksamhet i praktiken får samma avdragsrätt för mervärdesskatt som kommunalt driven verksamhet. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi278 (fp) yrkande 3, Fi283 (kd) yrkande 5, So343 (c) yrkande 48, So408 (m) yrkande 3, N329 (c) yrkande 5 och N414 yrkande 6 (mp).

7. Finansieringsprincipen, punkt 6 (m, fp, kd, c)

av Mikael Odenberg (m), Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Lena Ek (c), Tomas Högström (m), Gunnar Nordmark (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7 om finansieringsprincipen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2003/04:Fi216 yrkande 2, 2003/04:Fi238, 2003/04:Fi261 och 2003/04:Fi286 yrkande 2.

Ställningstagande

Den av riksdagen antagna finansieringsprincipen innebär att statliga beslut som medför nya kostnader för kommuner och landsting också ska finansieras av staten. Detta innebär att statliga reformbeslut ska regleras genom att nivån på det generella statsbidraget ändras. Många avsteg har emellertid gjorts från finansieringsprincipen sedan den började tillämpas 1993. Kommuner och landsting har inte fått kompensation via statsbidrag för att täcka kostnader för nya uppgifter. Maxtaxan inom barnomsorgen är inte finansierad fullt ut av staten utan är ett exempel på hur staten ålägger kommunerna uppgifter utan att skjuta till de ekonomiska resurser som behövs.

Vi anser även att finansieringsprincipen som den nu tillämpas har betydande brister. Kompensationen till kommunerna utgår med ett belopp som beräknas när reformen genomförs. Om sedan kostnaderna för reformen stiger kompenseras kommunerna inte för detta.

Finansieringsprincipen ska enligt vår uppfattning tillämpas så att den som fattar beslut om kostnadshöjande reformer också står för dessa kostnader.

Vad som anförs bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi216 (c) yrkande 2, Fi238 (m), Fi261 (s) och Fi286 (kd) yrkande 2.

8. Kommunal näringsverksamhet, punkt 7 (m, fp, kd)

av Mikael Odenberg (m), Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Tomas Högström (m), Gunnar Nordmark (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8 om kommunernas näringsverksamhet. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2003/04:Fi283 yrkandena 3 och 4 och 2003/04:Fi286 yrkande 1.

Ställningstagande

Statens uppgift i samhällsekonomin är att sätta ramar och övervaka spelreglerna på marknaden. Staten bör bedriva ett aktivt arbete med att identifiera och avveckla konkurrenshämmande regleringar och strukturer. Flera kommuner bedriver näringsverksamhet som konkurrerar med privata entreprenörer.

Kommunala bolag bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar eller skulle kunna konkurrera på ett funktionellt sätt. Kommunerna är och ska vara skyldiga att följa regler och lagar som reglerar deras möjligheter att bedriva konkurrerande verksamhet. Nuvarande regelverk behöver skärpas och tillämpningen bör göras tydligare. Det gäller t.ex. lagen om offentlig upphandling.

Vad som anförs bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi283 (kd) yrkandena 3 och 4 och Fi286 (kd) yrkande 1.

9. Hivpreventivt arbete i storstadsregionerna, punkt 8 (fp, kd, c)

av Christer Nylander (fp), Lena Ek (c), Gunnar Nordmark (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9 om bidragen till det hivpreventiva arbetet i storstadsregionerna. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2003/04:Fi233 yrkandena 4 och 5 och 2003/04:Fi278 yrkande 8 och avslår motion 2003/04:Fi208 yrkande 2.

Ställningstagande

Det hivpreventiva arbetet är långsiktigt, och det finns ingen anledning att tro att behovet av detta stöd skulle minska. Stödet för hiv/aids-preventivt arbete i storstadsregionerna bör därför permanentas.

Medlen för hivpreventiv verksamhet i storstadsregionerna fördelas för närvarande regionalt i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det förhåller sig dock så att regionerna och landstingen som fördelar pengarna själva också är aktörer. De har alltså dubbla roller, både som fördelare och mottagare av pengarna. Vi anser att det är orimligt att ha ett sådant system, som lätt leder till konflikter i det viktiga hivpreventiva arbetet. Fördelningen av pengarna borde istället ske på central nivå så att frivilligorganisationer, kommuner och landsting får söka medel på lika villkor. Frivilligorganisationerna bör prioriteras framför ordinarie verksamhet vid landstingen/regionerna och kommunerna.

Det är också angeläget med en återsrapportering av hur de statliga medlen till särskilda insatser mot hiv/aids i storstadsregionerna används. Vi anser att regeringen bör ta fram riktlinjer för återsrapportering och rutiner för utvärdering.

Vad som här anförts bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi233 (mp, fp, v, c) yrkandena 4 och 5 och Fi278 (fp) yrkande 8 samt avslår motion Fi208 (kd) yrkande 2.

10. Eget val, punkt 9 (m, fp, kd, c)

av Mikael Odenberg (m), Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Lena Ek (c), Tomas Högström (m), Gunnar Nordmark (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 10 om eget val. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2003/04:Fi283 yrkande 1 och 2003/04:Fi286 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi menar att kommuninvånarna bör ges möjlighet att fritt välja utförare av individuella servicetjänster genom olika typer av modeller för eget val, t.ex. vad gäller barnomsorg och skola. Medborgaren bör i så hög grad som möjligt kunna påverka sin situation och välja det alternativ av gemensamt finansierad vård som passar henne eller honom bäst. Modeller med eget val är det verktyg vi anser bäst klarar av att skapa valfrihet, mångfald och hög kvalitet och därmed ge trygghet till den som brukar tjänsten. Kommunen behöver inte vara

enda utförare. Med tydliga kvalitetsmål, uppföljning och utvärdering kan alternativa driftsformer öka valfriheten inom skolan och tillföra ekonomisk och/eller ideell nytta.

Riksdagen bör tillkänna för regeringen vad vi har anfört om eget val. Det innebär att vi delvis tillstyrker motionerna Fi283 (kd) yrkande 1 och Fi286 (kd) yrkande 4.

11. Mål för utgiftsområde 25, punkt 10 (m, fp, kd, c)

av Mikael Odenberg (m), Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Lena Ek (c), Tomas Högröm (m), Gunnar Nordmark (fp) och Olle Sandahl (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11 om ändrat mål för utgiftsområdet. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2003/04:Fi286 yrkande 8.

Ställningstagande

Det nuvarande målet för utgiftsområdet ”är att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter”. Målet är bra såtillvida att det tar sikte på att det är förutsättningarna för den kommunala verksamheten som ska vara goda och likvärdiga, inte resultaten. I praktiken är det dock inte sällan resultaten och formerna för verksamhetens utförande som staten försöker styra genom olika riktade bidrag.

Ett annat problem är att regeringen inte alltid följer finansieringsprincipen, vilket leder till att kommunerna åläggs uppgifter utan att staten skjuter till den nödvändiga finansieringen.

Mot denna bakgrund anser vi att målet för politikområdet behöver förtydligas. Det bör även framgå av målet att staten i enlighet med den s.k. subsidiaritetsprincipen ska vara stödjande gentemot kommunerna och inte detaljstyra verksamheten.

Vi anser att målet för politikområdet ska kompletteras så att målet blir ”att utifrån subsidiaritetsprincipen, med beaktande av principen om kommunalt självstyre samt en konsekvent tillämpning av finansieringsprincipen, skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter”.

Riksdagen bör tillkänna för regeringen vad som här anförts som sin mening. Vi föreslår därmed att riksdagen delvis bifaller motion Fi286 (kd) yrkande 8.

Särskilda yttranden

1. Anslagen för 2004, punkt 1 (m)

Mikael Odenberg (m), Gunnar Axén (m) och Tomas Högström (m) anför:

Riksdagen har den 19 november 2003 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2004. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2004 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 73 706 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Moderata samlingspartiets förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå med 66 170 miljoner kronor och kan således inte tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av politiken avseende den kommunala sektorn och den kommunala ekonomin. Vi vidhåller vår uppfattning att anslagen inom utgiftsområde 25 bör vara 66 miljarder kronor högre än den ram för utgiftsområdet som riksdagen beslutat om. Vi har tidigare motsatt oss det tillfälliga sysselsättningsstödet och avvisar nu regeringens förslag till förstärkning av stödet. Stöd till kommunsektorn bör ges i form av generella statsbidrag. Den stora skillnaden mellan vårt förslag till ram för utgiftsområdet och den beslutade ramen beror i huvudsak på att vi kompenserar kommunerna för det skattebortfall som vårt budgetalternativ ger upphov till.

Grunden för den kommunala ekonomin är skatteintäkterna och deras tillväxt. Det bästa sättet att stärka kommunernas ekonomi och skapa utrymme för god service och lägre skatter är därför att ha en god tillväxt.

Vi anser att den kommunala verksamheten bör koncentreras till de viktigaste uppgifterna. Det finns ett behov av avregleringar och ändrade ansvarsförhållanden mellan stat och kommun. Sådana förändringar gynnar den kommunala demokratin och skapar samtidigt förutsättningar för effektivisering av den kommunala verksamheten. Våra förslag leder till besparingar i kommunerna som gör det möjligt att minska statsbidragen.

2. Anslagen för 2004, punkt 1 (fp)

Christer Nylander (fp) och Gunnar Nordmark (fp) anför:

Riksdagen har den 19 november 2003 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2004. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2004 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 73 706 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Folkpartiet liberalernas förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå med 9 210 miljoner kronor och kan således inte tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Vi vidhåller vår uppfattning att ramen för utgiftsområdet bör vara 9 miljarder kronor högre än den ram som riksdagen beslutat om. Vi motsätter oss regeringens förslag till förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet. Stöd till kommunsektorn bör ges i form av generella statsbidrag.

Vi anser att den centrala uppgiften för att ge kommunerna goda förutsättningar att klara sina uppgifter och sin ekonomi är att driva en politik för god och stabil tillväxt och hög sysselsättning.

De kommunala kärnverksamheterna skola, vård och omsorg måste prioriteras. För att kvaliteten inom de kommunala verksamheterna ska förbättras måste konkurrensen öka. Vi anser att mångfalden ska stimuleras och hinder för privata alternativ undanröjas. All verksamhet som inte är myndighetsutövning bör konkurrensutsättas.

Vår utgångspunkt är att de kommunala bolagen ska avvecklas. Kommunala bolag och koncernbildningar används i skatteplaneringssyfte. Vi anser att statsbidraget bör minska till kommuner som genom skatteplanering undandrar intäkter från staten.

3. Anslagen för 2004, punkt 1 (kd)

Olle Sandahl (kd) anför:

Riksdagen har den 19 november 2003 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2004. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2004 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 73 706 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Kristdemokraternas förslag till ram för utgiftsområdet överstiger denna nivå med 4 935 miljoner kronor och kan således inte tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Jag vidhåller vår uppfattning att ramen för utgiftsområdet bör vara 5 miljarder kronor högre än den ram som riksdagen beslutat om. Jag motsätter mig regeringens förslag till förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet. Stöd till kommunsektorn bör ges i form av generella statsbidrag.

Kommunsektorn har använts som en budgetregulator av regeringen när statsbidragen har urholkats och skatteintäkterna har försvagats samtidigt som staten lagt ett ökat ansvar på kommunerna. Kristdemokraterna anser att kommunernas resurser bör ökas genom en höjning av det generella statsbidraget med 3,8 miljarder kronor över den kommande treårsperioden.

På lång sikt är det dock inte ökade bidrag utan en större skattebas skapad genom högre privat sysselsättning som är grunden för kommunernas intäkter.

Jag anser att den kommunala självstyrelsen måste stärkas. Statlig ersättning ska utgå i form av generella och inte specialdestinerade bidrag. Det gäller exempelvis regeringens särskilda skolsatsning som i stället bör utformas som en höjning av det generella statsbidraget.

4. Anslagen för 2004, punkt 1 (c)

Lena Ek (c) anför:

Riksdagen har den 19 november 2003 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2004. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2004 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 73 706 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Centerpartiets förslag på utgiftsområdet understiger denna nivå med ca 43 miljarder kronor och kan således tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi emellertid från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Jag vidhåller vår uppfattning att ramen för utgiftsområdet bör vara knappt 43 miljarder kronor lägre än den ram som riksdagen beslutat om. Jag motsätter mig regeringens förslag till förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet. Stöd till kommunsektorn bör ges i form av generella statsbidrag.

Jag anser att kommunernas skattebas bör breddas så att kommunerna i högre grad kan klara sig på sina skatteinkomster och bli mindre beroende av bidrag. Centerpartiet har föreslagit en inkomstskattereform som innebär att kommunernas skatteinkomster ökar dramatiskt. Detta är anledningen till den stora minskningen av statsbidragen som Centerpartiet föreslår. Genom denna reform får kommunerna en stabilare grund för sin ekonomi och den kommunala självstyrelsen förstärks.

Jag anser också att bidrag ska lämnas som generella statsbidrag och inte som specialdestinerade. Av denna anledning föreslår Centerpartiet också att flera anslag överförs till det generella statsbidraget.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004 Utgiftsområde 25:

1. att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna för en förstärkning av det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting (avsnitt 2.7),
2. att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i enlighet med uppställningen under avsnitt 1.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:Fi208 av Annelie Enochson och Björn von der Esch (båda kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förstärkning av rättsväsendet och det internationella biståndet med fokusering på bekämpning av hiv/aids.

2003/04:Fi209 av Henrik Westman och Björn Hamilton (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det kommunala självstyret.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av nuvarande utjämnningssystem mellan kommunerna.

2003/04:Fi216 av Birgitta Carlsson och Margareta Andersson (båda c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sluta ålägga kommunerna arbetsuppgifter utan att skicka med de ekonomiska resurser som behövs.

2003/04:Fi233 av Ulf Holm m.fl. (mp, fp, v, c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att, i fördelningen av de statliga medlen till särskilda insatser mot hiv/aids i storstadregionerna, frivilligorganisatio-

nernas verksamheter skall prioriteras och att anslagen inte skall fördelas till landstingens/regionernas och kommunernas ordinarie verksamhet.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om återredovisning av hur de statliga medlen till särskilda insatser mot hiv/aids i storstadsregionerna använts.

2003/04:Fi238 av Anita Sidén och Cecilia Magnusson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändringar i finansieringsprincipen mellan stat och kommun.

2003/04:Fi239 av Bo Lundgren m.fl. (m):

15. Riksdagen beslutar genomföra förändringar i det inomkommunala skatteutjämnningssystemet i enlighet med vad som anförs i motionen (avsnitt 10 och 11).

Belopp i tusental kronor		
Anslag	Regeringens förslag	Förändring (m)
48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	44 142 000	-500 000
Vissa riktade bidrag under 48:1		-1 970 000
Förändring p.g.a. skolpeng		0
Övriga neutraliseringar		71 710 000
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	570 050	-370 000
48:5 Ökad tillgänglighet i vården	1 100 000	-1 110 000
Särskilda anslag för sjukvård		0
48:6 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	1 600 000	-1 600 000

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersätta det inomkommunala utjämnningssystemet med ett statligt (avsnitt 11).

2003/04:Fi240 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

14. Riksdagen anvisar för 2004 anslagen under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. och utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen enligt uppställningen i nedanstående tabell (i denna del).

Belopp i tusental kronor		
Anslag	Regeringens förslag	Förändring (fp)
48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	44 142 000	-500 000
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	570 050	-370 000

2003/04:Fi249 av Håkan Larsson och Birgitta Sellén (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändrad mantalsskrivning för att öka rättvisan mellan kommunerna.

2003/04:Fi261 av Margareta Sandgren m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en fortlöpande utvärdering av de ekonomiska konsekvenserna av beslutade reformer.

2003/04:Fi267 av Lena Ek m.fl. (c):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna enligt följande uppställning:

Belopp i tusental kronor		
Anslag	Regeringens förslag	Anslagsförändring
48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	44 142 000	-41 134 000
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	570 050	-450 000
48:5 Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården	1 100 000	-1 100 000
Summa för utgiftsområdet	73 705 790	-42 684 000

2003/04:Fi272 av Anna Lilliehöök (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kommunala utjämningskatten.

2003/04:Fi274 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

Riksdagen beslutar att för budgetåret 2004 anvisa anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner m.m. med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag enligt uppställning. (Se tabell i Fi239 yrkande 15.)

2003/04:Fi276 av Christer Adelsbo och Göran Persson i Simrishamn (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att se över balanskravets effekter.

2003/04:Fi278 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en reformering av kommunkontosystemet så att konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat driven verksamhet kan uppnås fullt ut.

4. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på hur en reform som ger kommunerna möjlighet att utjämna sitt ekonomiska resultat över en konjunkturcykel kan genomföras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda frågan om sanktioner för att säkerställa en god efterlevnad av balanskravet på kommunernas ekonomi.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en grundlig översyn av skatteutjämningsystemet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en god ekonomisk beredskap under anslag 48:2 för oförutsedda händelser i form av t.ex. översvämningar även fortsättningsvis behövs samt att en utredning med anledning av detta inte behöver genomföras.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bidraget för förebyggande av hiv/aids permanentas och organiseras i enlighet med motionens förslag.

2003/04:Fi280 av Martin Nilsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att utjämna den kommunala ekonomin över en konjunkturcykel.

2003/04:Fi283 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur individers valmöjligheter gällande individuella service-tjänster bör förbättras genom ökad tillämpning av eget val.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunalt och statligt ägande bör avvecklas på marknader där privata företag konkurrerar, eller skulle kunna konkurrera, och där inte sociala eller hälsomässiga restriktioner motiverar ett offentligt ägande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konkurrenshämmande regleringar i den privata sektorn bör identifieras och avvecklas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör lägga fram förslag till riksdagen som skapar konkurrensneutralitet mellan offentliga och privata utförare av icke skattepliktig verksamhet.

2003/04:Fi286 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunala bostadsbolag och avskaffande av försäljningshinder.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att precisera, lagfästa och institutionalisera finansieringsprincipen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att reformera det kommunala utjämningsystemet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunal upphandling och eget val.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktade statsbidrag.
8. Riksdagen beslutar att ändra målet för politikområde Allmänna bidrag till kommuner i enlighet med vad som föreslås i motionen (avsnitt 9.7).
9. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt uppställning:

Belopp i tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Anslags- förändring
48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	44 142 000	6 035 000
48:5 Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården ¹	1 100 000	-1 100 000
Summa för utgiftsområdet	73 705 790	4 935 000

¹ Medlen på anslaget förs till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg som en delfinansiering i den nationella värdgaranti som där föreslås.

2003/04:Fi289 av Lars U Granberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om någon form av utjämning mellan olika kommuner och regioner.

2003/04:Fi290 av Anders Sundström och Kristina Zakrisson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunernas ekonomi.

2003/04:So343 av Maud Olofsson m.fl. (c):

48. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om särredovisning av folktandvårdens verksamhet.

2003/04:So408 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrens och likvärdiga spelregler.

2003/04:N328 av Maud Olofsson m.fl. (c):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minska belastningen på det kommunala utjämningsystemet genom att förstärka den kommunala skattebasen.

2003/04:N329 av Maud Olofsson m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skattemässigt jämställa offentliga och privata aktörer i offentlig verksamhet.

2003/04:N341 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av det inomkommunala utjämningsystemet.

2003/04:N345 av Lars Lindén m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av ett statligt utjämningsystem.

2003/04:N414 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att granska i vilken omfattning den offentliga omsorgen och sjukvården har ett konkurrensövertag gentemot den privata sektorn.

2003/04:Bo253 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett tillväxtvänligt skatteutjämningsystem.

2003/04:Bo257 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inkomstutjämningsystemet.

BILAGA 2

Förslag till beslut om anslag för 2004 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet redovisar sina ställningstaganden i särskilda yttranden.

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag	Anslagstyp	Utskottets förslag
48:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	(ram)	44 142 000
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	(ram)	570 050
48:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	(obet.)	26 293 040
48:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning	(obet.)	700
48:5 Bidrag för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården	(ram)	1 100 000
48:6 Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader	(obet.)	1 600 000
Summa		73 705 790